

Op verzoek van het Groninger Museum richtte RUG-historica **Mineke Bosch** samen met conservator Egge Knol een tentoonstelling in over 100 jaar vrouwenkiesrecht. De expositie past naadloos in het lustrumthema 'All inclusive' en is een aanrader voor alle alumni die de komende tijd Groningen bezoeken.

405
al
inc
usive

Vrouwenkiesrecht in de spotlights

ANNEMARIE KOK WWW.GRONINGERMUSEUM.NL

ONDERZOEK

 WWW.RUG.NL/STAFF/MINEKE.BOSCH

Vrouwen, zonder uitzondering gehuld in lange rokken of jurken. Deftig, alledaags of in klederdracht. Aan tafels in vergaderzalen, meelopend in optochten of massaal bijeen op het Binnenhof. Hoogleraar moderne geschiedenis Mineke Bosch heeft afgelopen jaar talloze foto's door haar handen laten gaan, evenals stapels politieke prenten en affiches. Ze deed dit als gastconservator van een tentoonstelling over de vrouwenkiesrechtstrijd in het Groninger Museum en als auteur van een bijbehorend boek over de vrouwenkiesrechtbeweging in Nederland.

Strijd

'Ik wil met die expositie en het boek graag laten zien dat de vrouwenkiesrechtbeweging iets heel indrukwekkends is geweest', zegt ze terwijl ze voorbeelden van het historische beeldmateriaal laat zien. 'Het is hoog tijd dat meer mensen dat gaan beseffen.'

Zo'n veertig jaar duurde de strijd die heel veel vrouwen – verpleegsters, onderwijzeressen, boerinnen, naaisters – tot aan 1919 hebben gevoerd om evenals mannen het actieve kiesrecht te verkrijgen. Op veel plaatsen in ons land wordt erbij stilgestaan dat het dit jaar een eeuw is geleden dat vrouwen ook eindelijk mochten stemmen. Bosch vindt al die aandacht verheugend, zeker in het licht van enkele kritische noten die zij kraakte in de aanloop naar het feestjaar.

Voetnoot

Het scheelde niet veel of de nationale herdenking van 'honderd jaar algemeen kiesrecht'

was al in 2017 begonnen: het jaar waarin door een Grondwetswijziging ook de laatste dertig procent Nederlandse mannen stemrecht verwierf. Vrouwen daarentegen kregen

Mineke Bosch (1954), RUG-alumna geschiedenis 1981, promoveerde in 1994 aan de Erasmus Universiteit en was sindsdien verbonden aan de Universiteit van Maastricht. Sinds 2008 is ze in Groningen hoogleraar Moderne Geschiedenis. Tot haar kennisgebieden behoren wetenschapsgeschiedenis, geschiedenis van politieke cultuur en burgerschap, gendergeschiedenis, internationale vrouwenbewegingen en egodocumenten. In 2005 verscheen haar biografie van Aletta Jacobs.

toen alleen nog maar het passieve kiesrecht – het recht om in het parlement, provinciale staten of de gemeenteraad te worden gekozen. Zoals voorheen ook voor mannen gold, moest voor het actieve kiesrecht eerst nog een aparte kieswet worden aangenomen. Vrouwen hadden in 1917 zodoende nog niets te vieren, schreef Bosch op 4 november 2017 in een opiniestuk in *Trouw*, een standpunt dat ze eerder 'achter de schermen' herhaaldelijk naar voren had gebracht. Want al had een landelijke stuurgroep de bedoeling om de festiviteiten tot en met 2019 te laten duren, de aanvankelijke keuze voor 2017 als start van de herdenking suggereerde in haar ogen 'dat vrouwen slechts een voetnoot bij de geschiedenis zijn'.

Gedenkjaar

Eveneens op 4 november 2017 maakte Tweede Kamervoorzitter Khadija Arib bekend dat de voorgenomen plechtige herdenking van een eeuw 'algemeen kiesrecht' op 12 december van dat jaar niet door zou gaan. In plaats daarvan werd 2019 het officiële gedenkjaar.

De historica vindt het opmerkelijk dat er in vergelijking met landen als Nieuw-Zeeland, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland bij ons tot voor kort relatief weinig belangstelling voor de geschiedenis van de vrouwenkiesrechtbeweging bestond. 'Elders zie je dat de herdenkingen gepaard gaan met royale budgetten. Er zijn veel tentoonstellingen en conferenties georganiseerd en er werden interessante boeken en documentaires uitgebracht.'

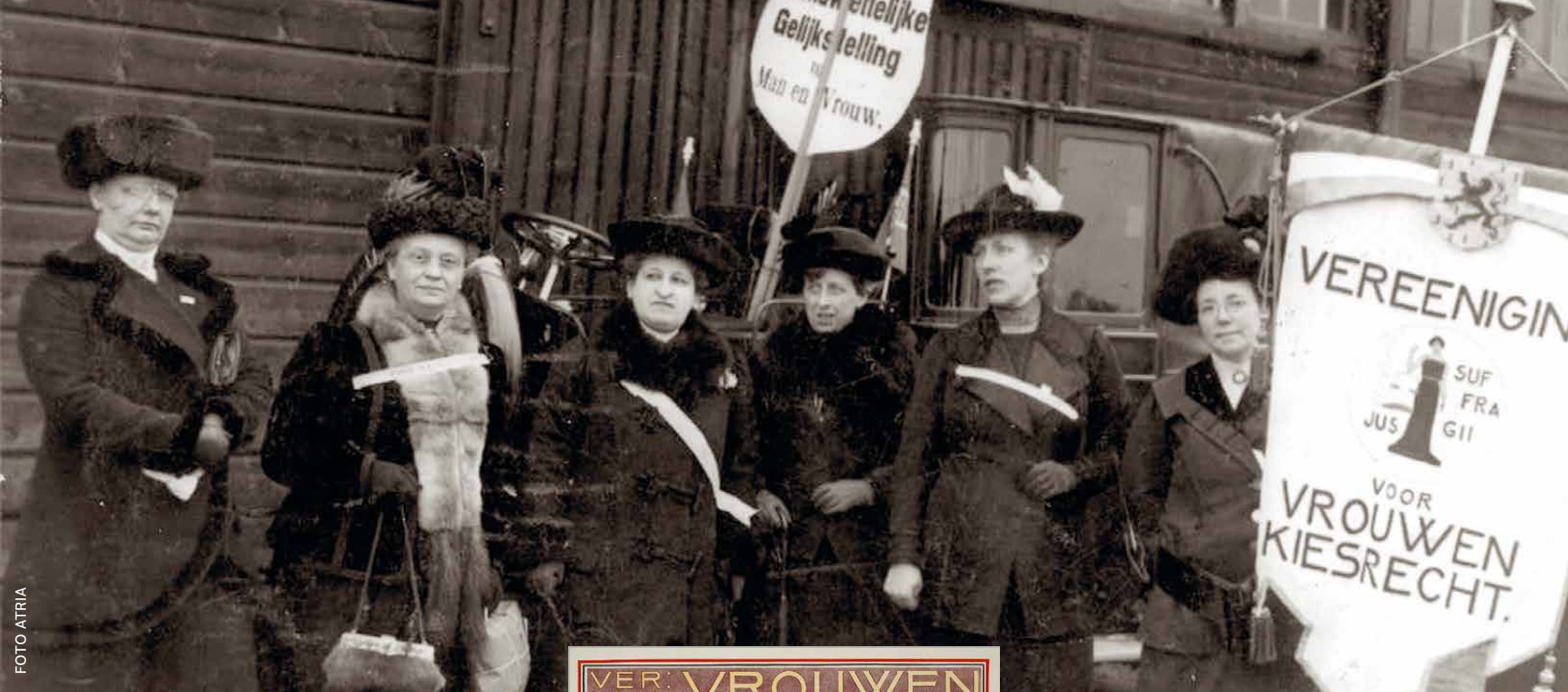

FOTO ATRIA

Niet elitair

Ze hoopt dat door de tentoonstelling in het Groninger Museum en het boek dat ze heeft geschreven, voor een groot publiek duidelijk wordt dat de vrouwenkiesrechtbeweging niet een elitaire aangelegenheid was, maar vertakkingen had tot in alle provincies, steden, stadjes, dorpen en gehuchten. Enthousiast vertelt ze over de bijzondere documenten, voorwerpen en afbeeldingen die ze samen met museumconservator Egge Knol op het spoor is gekomen, zoals alle dozen met handtekeningenlijsten van het volkspetitionnement in 1914-1915, ongeveer vijftien vaandels van plaatselijke afdelingen van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht (opgericht in 1894), geschilderde portretten van voorvechters, veel originele foto's en ook parafernalia zoals strikjes en lintjes die vrouwen droegen tijdens demonstraties.

Aletta Jacobs

Bosch vertelt dat in de meeste schoolboeken nog altijd niet aan de orde komt hoe kleurrijk en langdurig de strijd om te mogen stemmen is geweest. 'Uit recent promotieonderzoek blijkt dat daaraan vaak maar één zinnetje en maar één plaatje wordt gewijd en dat er doorgaans maar één voorbeeld wordt genoemd van een vrouw die actief was binnen de beweging – meestal Aletta Jacobs.' Over Jacobs gesproken: in de Grondwet van 1848 was het kiesrecht toegekend aan 'Nederlanders' die een bepaalde som aan belasting betaalden. Maar toen de beroemde feministe en arts uit Groningen zich op de kiezerslijst van de Amsterdamse gemeente-

Tentoonstelling Groninger Museum

De tentoonstelling 'Strijd! 100 jaar Vrouwenkiesrecht' is te zien in het Groninger Museum van 20 april - 15 september. Het gelijknamige boek van Mineke Bosch, à € 29,-, verschijnt op 9 mei, wanneer Groningen het middelpunt is van een landelijke viering.

Zie 100JAARVROUWENKIESRECHTGRONINGEN.NL

raadsverkiezingen wilde laten plaatsvinden, werd zij geweigerd. Jacobs procedeerde tegen die beslissing tot aan de Hoge Raad. Die bepaalde dat met 'Nederlanders' volgens de geest der wet 'mannelijke Nederlanders' werd bedoeld en zij dus niet in aanmerking kwam als kiezer.

Vervolgens werd in 1887 artikel 76 van de Grondwet dusdanig gewijzigd dat uitdrukke-

lijk alleen mannelijke ingezetenen konden stemmen. Ondertussen waren er her en der organisaties voor vrouwenkiesrecht in het leven geroepen. De leden hielden spreekbeurten, organiseerden protestbijeenkomsten, gaven een maandblad uit en publiceerden artikelen. Op die manier lieten zij weten dat vrouwen het stemrecht hard nodig hadden om onder meer een gelijke positie van vrouwen in alle geledingen van de maatschappij te bewerkstelligen.

Wijziging kieswet

Op 9 mei 1919 was het dan eindelijk zo ver: die dag nam de Tweede Kamer het wetsvoorstel van de liberaal Henri Marchant tot wijziging van de kieswet aan.

Overigens vindt Bosch dat ook honderd jaar algemeen mannenkiesrecht gedenkwaardig is, net als honderd jaar passief vrouwenkiesrecht. 'Dat zijn natuurlijk ook mijlpalen. Bovendien was ook in 1919 nog geen sprake van een finale regeling van het algemeen kiesrecht. Denk aan de uitsluiting van alle koloniale onderdanen en het hanteren van allerlei criteria of leeftijdsgrenzen die wij nu niet meer relevant vinden. Niettemin vinden we de grote sociale strijd die door mannen en vrouwen in Nederland is gevoerd om hun politieke rechten van zoveel belang, dat we die willen herdenken. Maar in het volle bewustzijn dat er andere herdenkingen moeten volgen.'